PAGINA BISERICII

CALENDAR

Mucenicul EMILIAN

A trăit pe vremea lui Iulian Paravatul sau cel lepădat de Dumnezeu, adică pe la anul 360 după Hristos. El era de loc din Durostor, — Silistra de astăzi — fiind rob la un dregător al cetăţii.

Impăratul Iulian deşi creştin s'a lepădat de Hristos şi a dat porunci aspre ca toţi supuşii să se închine la idoli şi să le aducă jertfe. Emilian aflând aceasta s'a dus pe ascuns la capiştea idolilor şi a sfărâmat toate chipurile cioplite de acolo cu un ciocan de fier, răsturnând altarul şi aruncând jertfele păgâneşti. Autorităţile prinzând de veste, au căzut cu bănuiala pe un sătean care întâmplător trecea dela ţarină spre casă, pe care l-au prins şi l-au bătut ca pe un tâlhar.

Fericitul Emilian aflând aceasta, i-a părut rău că suferе altul pentru vina lui. Deci alergând, a oprit pe chinuitori, spunându-le: „Eu sunt cel ce am sfărâmat chipurile cele fără de suflet". Atunci ostaşii prinzând pe Emilian, l-au dus înaintea mai marelui cetăţii, care înţelegând că este creştin şi că stărue neclintit în credinţă, a poruncit să fie bătut şi ars de viu.

Fiind scos afară din cetate, chinuitorii au aprins un foc mare lângă apa Dunărei, aruncând în flăcări pe mucenic. Insă văpaia focului înconjurând pe sfânt, nu s'a atins de dânsul, ci stând aşa în foc, sfântul se ruga de Dumnezeu să-i primească duhul, adormind întru Domnul.

Când focul s'a stins, trupul fericitului Emilian a rămas nevătămat, iar creştinii ungându-l cu aromate, l-au îngropat cu cinste, lângă cetate.

C. D.

Catedrala neamului!

Jertfa sutelor de mii de eroi îşi aşteaptă de 20 de ani altarul cinstirii; noi cei de azi, învredniciţi de zilele măreţe ale Intregirii, avem datoria întrupării mulţumitei şi recunoştinţei într'un neîntrecut locaş, ridicat în Capitala ţării, ca simbol sacru care să grăiască viitorimii despre virtuţile trecutului.

Dumnezeu să ne ajute să împlinim această sfântă datorie!

Amvonul dela Vălenii-de-Munte

S'au deschis la 15 Iulie cu aceeaşi caldă insufleţire, cursurile de vară ale Universităţii Populare dela Vălenii de Munte. Vechiul târg de curate aşezări româneşti, freamătă iarăşi de mulţimea cursiştilor, strânşi acolo din toate unghiurile ţării, să-şi adape sufletul la minunatul isvor de ştiinţă, care este Profesorul Nicolae Iorga. Români, Maghiari, Saşi, Germani, tineri şi bătrâni, toţi cei cărora li este dat să trăiască între hotarele ţării noastre, se găsesc laolaltă la Văleni, să asculte într'o atmosferă de desăvârşită înţelegere, prelegeri cu subiecte de cea mai mare însemnătate, tratate cu toată competinţa de către minţile cele mai luminate ale neamului. Şi nu lipsesc nici străinii de peste hotare, veniţi de pe meleagurile lor depărtate pentru a dobândi la acest focar de cultură, icoana adevărată a sufletului şi poporului românesc.

Când acum 30 de ani, în 1908, profesorul Nicolae Iorga punea temei acestor cursuri, aruncând pentru întâia oară sămânţa cea bună pentru luminarea Neamului românesc, mulţi vor fi dat nedumeriţi din umeri. Astfel de manifestări nu mai fuseseră cunoscute până atunci la noi. Totuşi, cursurile au isbutit să adune în jurul lor încă din ceasul întâi, pe intelectualii din toate părţile ţării şi chiar din ţinuturile asuprite. Pe lângă un isvor de reîmprospătare a culturii naţionale, de înviorare a forţelor sufleteşti ale neamului, ele deveniră centrul de unde plecau nădejdile în dreptatea ce avea să vină. Acolo, se plămădea sufletul eroic, care avea să dea ţara cea nouă şi către acest ţel, mergeau în drum drept toate străduinţele dela Vălenii-de-Munte.

Mai târziu, după biruinţa cea mare, cursurile Universităţii iau din nou fiinţă, pentru a aduce lumini nepreţuite, în nenumăratele probleme ce se puneau în cadrul hotarelor lărgite ale ţării şi a fixa temeinice orientări de viitor. Şi în deosebi, s'a lucrat mult şi cu folos, pentru apropierea de sufletul nostru a populaţiei minoritare.

Universitatea dela Vălenii-de-Munte a fost în anii de după războiu nu numai un focar de cultură românească, dar şi un focar de unificare naţională, de închegare sufletească, de înfrăţire a tuturor cetăţenilor ce trăiesc sub acelaş acoperământ al Statului românesc.

Astăzi, profesorul Nicolae Iorga poartă lupta de pecetluire cu fierul roşu a literaturii stricătoare de suflet şi pentru însănătoşirea morală a neamului. Impotriva tuturor acelora în ale căror inimi nu mai arde flacăra unei credinţe, şi prin scrisul lor murdăresc tot ce este mai ales în suflete, îşi îndreaptă acum cuvântul său plin de autoritate. Şi această luptă înţelege să o ducă făcând apel la sprijinul tuturor forţelor româneşti şi în deosebi la sprijinul bisericii, care întotdeauna a luminat poporul şi a veghiat ca între fii săi, să nu se strecoare curentele perfide şi ucigătoare.

Deunăzi, la Congresul Ligii Culturale, ţinut la Iaşi în vechea cetate a românismului, copleşită azi de năvala iudaică, profesorul Iorga afirma tocmai primatul bisericii în creearea unei noi spiritualităţi româneşti, propunând clădirea unui nou oraş, care să se închege în jurul bisericii, aşa cum în America, acolo unde se întemeiază o aşezare, se zideşte întâi biserica şi numai după aceea vin să se adauge întreprinderile din jur. Pentru aceasta a şi donat suma de un milion şi jumătate spre a se pune fără zăbavă, temeliile bisericii celei noi. Şi tot bisericii îi cerea să demaşte toată această literatură infamă şi degradantă, care a invadat pretutindeni.

Lupta o va duce deasemeni profesorul dela înălţimea catedrei dela Vălenii-de-Munte şi ne bucurăm că şi biserica prin glasul câtorva alese personalităţi, a fost invitată să-şi spună cuvântul dela acest strălucit amvon al culturii româneşti.

Necontenit în luptă pentru a ţine trează conştiinţa naţională, pentru păstrarea tradiţiilor strămoşeşti şi a specificului nostru, iar acum punându-şi umărul la opera de însănătoşire morală a ţării, crezul Universităţii dela Vălenii-de-Munte este al neamului întreg.

Şi acest crez va isbândi, pentrucă la temelia lui stă însufleţirea constructivă a profesorului, care a ctitorit cu sufletul său mereu tânăr, toate marile acte din ultimele decenii, ale neamului.

CONSTANTIN R. VASILESCU

DOUĂ MĂRTURII

Dintr'o scriere rarisimă: N. Istrati, Mânăstirile închinate, Iaşi 1860 — vom aduce două mărturii, în legătură cu chestia la ordinea zilei, opera socială a mânăstirilor.

Despre această chestie, am propus ceva, în „Universul" cu data de 11 Iulie 1937, şi făgăduim că vom urmări-o de aproape.

In epocile Istoriei bisericii române contemporane, mereu s'a pus chestia aceasta.

Şi când li s'au dat mânăstirilor pământuri, — dar şi când li s'au luat.

Şi fiindcă învăţătura trecutului nu este niciodată de dispreţuit, iată, este momentul ca să reflectăm astăzi la tot ce s'a zis şi s'a scris odinioară, înainte de secularizare, în privinţa rolului pe care — din cauza „străinilor", hai să zicem! — mânăstirile nu l-au îndeplinit şi deaceia li s'au luat moşiile.

Se ştie că secularizarea s'a făcut în 1863.

Din vremea luptelor pentru secularizare, a ieşit la noi o întreagă literatură şi toată, absolut toată vorbeşte despre trista abatere ce se făcea dela nobila dorinţă a ctitorilor şi dela facerile de bine.

In cartea d-lui N. Istrate — frate de Vlădică, om învăţat şi credincios, devotat Bisericii ortodoxe române — se descrie mai clar decât oricare altă scriere contemporană, starea mânăstirilor noastre de atunci. Intre altele, el arată că mânăstirile închinate fac cea mai abuzivă gospodărie ce se poate închipui, egumenii greci „părăduesc pădurile... îşi umplu sacii de avere... apoi averile trec Dunărea, iar ei îşi cumpără corăbii şi caice"... Se neglijează clădirile acestor sfinte locaşuri, dar, mai cu deosebire, şi aici este superioritatea cărţii de care pomenim — se uită cu totul opera spirituală, de binefacere culturală, mânăstirile fiind în rândul întâi „aşezăminte de binefacere şi de educaţie publică în Principate". Printre facerile de bine pe care le-ar dori, dar nu le mai vede nimeni — citează el tipografia de la Trei Ierarhi şi cea dela Sf. Sava din Iaşi. In schimb, la Hlincea, la Golia, la Bârnova, la Cetăţuia, la Galata, la Probota, la Păpăuţi.... la Bistriţa (cea mai bogată dintre toate) nu se vede decât o stare de „pustietate". Când li s'a propus de guvern ca măcar a 4-a parte din venituri, mânăstirile închinate să-l dea pentru binefacerea educaţiei publice dela noi! — pentru şcoli — totul a fost în zadar!

Este cu totul pilduitor ceeace ne spune N. Istrati: la un moment dat, în 1854, „părinţii greci au făcut totul de s'au scos din condiţiile arendării a 215 moşii, clauza înfiinţării şcoalelor săteне". E culmea! Iubeau averile dar urau pe Români şi luminarea Românilor!

Asupra punctului acestuia, dacă s'ar găsi un iubitor de cultură ca să sprijine tipărirea, noi i-am pune material foarte interesant la dispoziţie...

In marginile strânse ale acestei foi, ne mulţumim a însemna învăţătura zilei de azi: să băgăm bine de seamă, să începem o operă de binefacere spirituală, creştină-ortodoxă, având pecetea nu a materialităţii şi a formulei vagi şi neînţelese de „chinovii integrale", ci a spiritualităţii ortodoxe în care cartea bună trebuie să-şi aibă locul întâiu. La o lucrare ca aceasta, preoţii culţi dela oraşe şi sate se cuvine să stea şi ei alături de monahii înzestraţi. Tipografia judeţeană trebuie să întrunească puterile noastre sufleteşti şi bisericeşti. Alături, un metoh se cuvine să strângă pe monahi din cârciumi, în trecerea lor prin oraşe. Această luptă a noastră nu poate întârzia nici o clipă mai mult, căci se vede de către oricine halul în care se sbate literatura, de presă nu mai vorbim, şi starea sentimentului nostru religios.

Prea ne ascundem după deget.

Şi fiindcă e vorba de o scriere foarte rară a lui N. Istrati de acum 80 de ani în urmă, scrisă de el — inimă de creştin convins — în clipa când satul Bolan din Bucovina trecea în massă la catolicism, iar priorul Bisericii Luterane din Principate îşi afirma nişte pretenţii care puneau pe gânduri foaia Mitropolitului Şaguna, „Telegraful Român" — şi noi, prin călugării greci, lăsam mânăstirile în stare de pustietate culturală — iată şi a doua mărturie:

— „Religia a ajuns acum a avea nici un preţ la mulţi dintre cărturari şi nici o convingere în massa poporului, căzută — din ignoranţă — în prejudicii şi superstiţii".

Nu cităm mai mult. Ne referim doar la frumoasa şi însufleţita adunare în sobor a stareţilor dela Sf. Patriarhie, ce-a avut loc zilele acestea, ca să decidă asupra operei de binefacere socială, cu care sunt datoare mânăstirile noastre — şi încheiem: afară de şcolile elementare de gospodărie de prin chinovii, cum şi cultivările de viermi de mătase, pe primul plan să fie problema cu mult mai înaltă, la care trebue să purcedem, cât mai e vreme: întărirea sentimentului religios la cărturari şi în popor, printr'o lucrare de valoare reală culturală, creştină, ortodoxă şi naţională.

Econ. D. FURTUNA

Preoţii în căminele culturale

Un semn bun, în ce priveşte activitatea factorilor culturali ai satelor, este acela care anunţă înfiinţarea de cât mai multe *cămine*, hărăzite luminării minţii şi înălţării sufletului populaţiei dela ţară. Dacă în anumite laturi trăim epoca întrecerii în tot soiul de lucruri foarte puţin priincioase vieţii marale, avem bucuria de a vedea că pe tot întinsul ţării — şi aceasta cu deosebire la sate — există o tendinţă de întrecere între oamenii de bine cu privire la înmulţirea şi buna întreţinere şi funcţionare a căminelor culturale.

Datorită şi sprijinului acordat de Fundaţiile Regale, aceste mici instituţiuni de cultură vor ajunge, într'un viitor foarte apropiat, să joace un rol de rangul întâi în opera de stârpire a analfabetismului şi de supraveghere şi curăţire a moravurilor rele care au străbătut şi în viaţa satelor noastre. Injghebările pe alocuri modeste de astăzi vor deveni în curând realităţi de care va trebui să se ţină seama în orice împrejurare ce ar veni în atingere cu viaţa morală şi culturală a poporului.

Conduse de ceeace în termeni pretenţioşi, dar şi măgulitori, poartă numele de „elita satelor", căminele culturale în afară de rolul lor bine stabilit, reuşesc să înfăptuiască o unitate între toţi reprezentanţii diverselor instituţiuni rurale; alături de preot şi învăţător, vei vedea activând pe notar, primar, perceptor, jandarm, etc. şi împreună cu aceştia toată pătura familiarizată cu litera cărţii şi cu manifestaţiunile de curată nuanţă spirituală.

In deosebi prezenţa preotului, fie în fruntea, fie în comitetele de organizare şi conducere a căminelor culturale, pe lângă că asigură programelor de lucru o înaltă ţinută morală, mai are şi darul de a potoli măruntele adversităţi ce înveninează deseori raporturile dintre ceilalţi funcţionari ai satelor, chemând în jurul acestor instituţiuni şi făcându-i să se simtă egali în muncă şi atribuţii, după bunăvoinţa, priceperea şi stăruinţa fiecăruia.

Mi-a fost dat să observ cum în mai toate satele pe care le ştiu că au cămine culturale, există o demnă de urmat armonie între funcţionarii în cari săteanul e obişnuit să vadă, oricum, oameni cu mai multă chivernisеală ca dânsul. Şi armonia aceasta înrâurează ea singură asupra sufletelor...

Intâi de toate, deci — dacă nu se îndoeşte nimeni de necesitatea şi înfăptuirile căminurilor culturale — înfăptuirea care merită o deosebită atenţiune pentru înşişi conducătorii lor, este aceea care a putut să facă din elita satelor un mănunchiu bine legat, cu o singură voinţă şi o singură ţintă. Şi trebue să intereseze foarte mult faptul că în jurul căminelor culturale lucrează mână în mână preotul şi învăţătorul — mari îndrumători ai sufletelor şi ai naţiei.

Acolo unde pricini mărunte despart pe preot de învăţător, preotul va trebui să fie cel dintâi care încercând toate mijloacele de bună înţelegere şi colaborare, să-l încerce pe acela al înfiinţării unui cămin, chemând la lucru pe toţi reprezenţii autorităţilor săteşti, cu menţiunea că nu numaidecât el, preotul, ca iniţiator, are dreptul sau pretenţiunea la conducere, ci oricare dintre cei ce se simt în stare să muncească pentru binele comun.

Pr. TEODOR IORDACHE
Parcheş-Tulcea

Vechiul manual de religie
şi greutăţile catehizării

Pentruca preotul să-şi poată îndeplini cu toată puterea şi să dea rezultatele cele mai fericite în ceeace priveşte datoria lui de catehizator al copiilor din şcoala primară, nu este nevoe numai de consfinţirea acestui drept prin lege, ci mai are nevoie şi de stârpirea vechilor stări, care nu intră în puterea lui şi nici a forurilor Bisericeşti superioare.

In aglomeraţia de obiecte din cursul primar, copiii nu pot reţine şi însuşi materia numai din explicaţie, oricât de vie şi de colorită ar fi. Ci mai au nevoe şi de un manual şi mai ales un manual bun. Ori starea care dăinueşte acum, de a se face manuale de cetire în care se înglobează şi materia de religie întocmită de autori necompetenţi, este cât se poate de rea. Şi deşi avem şi manuale de religie separat nu le putem impune, căci am puta deveni odioşi în faţa copiilor, dacă pe lângă materia de religie din carte, le-am mai impune încă un manual, care oricât de bun, pentru ei constitue o cheltuială în plus.

Greutăţile predării după aceste manuale sunt multe şi de multe feluri. Cu sau fără ştiinţă, unii autori expun materia Antropocentric, alţii Teocentric, alţii Cristocentric. Aceste expuneri pot da naştere la rezultate cu totul contrarii în ceiace priveşte raportul dintre Dumnezu şi om şi datoriile celui din urmă faţă de cel dintâi. Apoi materia mai este expusă sub formă de povestiri, poveşti, istorii, istorioare, etc., ca să nu zicem chiar sub formă de basme. Avem convingerea că aceşti autori n'au pus mâna niciodată pe o Evanghelie să compare textul din cartea lor cu cel Evanghelic şi să vadă diferenţa.

Si dacă mai înainte vreme, când propunătorul religiei era învăţătorul, se mai admiteau unele greşeli care găseau îndreptare în învăţătura preotului sau în cazanii, — aşa cum fiecare credincios putea să-şi îndrepte singur eroarea învăţată în şcoală, — astăzi nu se mai poate. Pentrucă nu poate încăpea în niciun cap ideia că ar putea să existe diferenţă între învăţătura preotului dela şcoală — care trebue să se conducă după carte — şi între ceiace învaţă acelaş preot la biserică sau se citeşte în cazanii. In cazul acesta preotul este nevoit ca o parte din timpul de lecţie să-l întrebuinţeze pentru rectificarea erorilor din carte.

Iată de pildă într'un manaul de cl. IV-a, printre o mulţime de afirmaţii eronate, găsim următoarea frază subliniată: Mântuitorul a pus pe Petru mai mare peste ceilalţi apostoli prin cuvintele „paşte mieluşeii mei, paşte oile mele". Nu se poate o eroare mai mare! Şi teologic şi doctrinar.

Ceiace ne miră, nu este îndărătnicia autorilor, cari din dorinţa unui câştig cât mai mare, menţin manualele în forma veche sfidând realitatea, ci lipsa de grijă a ministerului, care se lasă a fi pus din oficiu patronul acestei îndărătnicii.

Ştiu că toate adunările eparhiale ca şi Sf. Sinod au cerut ministerului să interzică autorilor de a mai introduce în manuale materia de religie.

Se pare Onor. minister că cererea înaltelor foruri bisericeşti nu-i destul îndreptăţită? !

Să ne arate motivele!

Pr. ION NEAMU
Pătârlagele-Buzău.

SF. SCRIPTURĂ

Matei, VIII, 5-14

Că în vindecarea slugii sutaşului din Capernaum, credinţa puternică a acestui sutaş în puterea dumnezeiască a Mântuitorului a fost cauza principală a tămăduirii slugii sale, nu poate să mai încapă vre'o îndoială.

Credinţa aceasta tare s'a arătat mai întâi, prin faptul că sutaşul, pomenit de sfânta Evanghelie, a alergat la ajutorul şi mila Domnului nostru Iisus Christos, pentru o slugă bolnavă; al doilea, pentru că nu s'a socoti vrednic să primească pe Mântuitorul în casa sa de om păcătos şi al treilea, pentru că era pe deplin încredinţat de puterea dumnezeiască a Domnului, care de departe şi numai cu cuvântul avea să vindece un bolnav de moarte.

Şi n'am putea socoti altfel, căci vorbind despre acest sutaş, însuşi Mântuitorul constată următorul adevăr: „Amin grăesc vouă: Nici întru Israel n'am aflat atâta credinţă".

Că de atunci şi până acum şi pururea, omenirea trebue să ia pildă adevărată şi puternică credinţă în Dumnezeu, dela acest păgân, care astfel a dobândit pentru sluga sa suferindă, vindecare, iar pentru el personal, în chip neîndoios, mântuire, socotesc iarăşi, că nimeni nu va fi împotrivă.

Totuşi, nu despre aceasta vom vorbi mai departe, ci ne vom îndrepta privirile spre casa sutaşului, casa aceea socotită de el nevrednică de a primi pe Domnul Christos, în care însă admirăm cu nestăpânită bucurie, un trai plin de pace şi bună învoire între stăpân şi slugă. Şi lucru de mirare, găsim pe stăpân în serviciul slugii, iar nu sluga slujind stăpânului. Acest sutaş păgân se abate astfel dela regula generală, de care Mântuitorul a vorbit într'o împrejurare apostolilor săi aşa: „Ştiţi, că domnii păgânilor îi domnesc pe ei şi cei mari îi stăpânesc pe dânşii". Şi iată purtarea sutaşului faţă de sluga sa din casă, este altfel, adică aşa cum mai departe, către aceiaşi apostoli, Iisus a zis: „Iar între voi nu va fi aşa; ci, care dintre voi va vrea să fie mai mare, să fie vouă slugă".

In multe cazuri, stăpânii creştini nu se poartă cu servitorii, aşa cum am văzut purtându-se pe sutaşul din Capernaum.

Şi nu fac bine aceşti stăpâni, ori de câte ori nu au milă sau nu îngrijesc de servitorii lor. Pentru că într'o oarecare măsură, fiecare din noi este şi stăpân dar în acelaş timp poate avea şi el un stăpân, care să-i poruncească. Şi toţi dorim, ca stăpânii sau şefii noştri să fie buni şi cu grijă faţă de cei în ascultare.

Afară de aceasta, nimeni nu poate tăgădui folosul servitorilor buni, în casele stăpânilor. O greutate se resimte, îndată ce sluga pleacă din casa stăpânului; o nelinişte şi o lipsă de gospodărie aceea, care va trebui să împlinească de îndată lipsa constatată. Ba unii stăpâni, de la o oarecare treaptă socială în sus, nici n'ar putea trăi fără servitori.

Dar în problema mântuirii, care trebue să fie preocuparea noastră de orice clipă, primează altceva şi mai de preţ decât interesele pământeşti. Căci, „Sunt osebiri darurilor, dar acelaş Duh. Şi osebiri slujbelor sunt, iar acelaş Domn".

Iar în Biserica creştină, şi stăpân şi slugă formează o obşte duhovnicească, deasupra căreia veghiază pururea ochiul lui Dumnezeu. „Pentrucă printr'un Duh noi toţi într'un trup ne-am botezat, ori Iudeii, ori Elinii, ori robii, ori cei slobozi...

Pr. IOAN I. ILIESCU
Craiova

VIAŢA RELIGIOASĂ

Aspecte, fapte, constatări

PROTESTE UNANIME

a ridicat în rândurile populaţiei ortodoxe din Ardeal vizita făcută dealungul Ardealului — iar acum în urmă şi la Iaşi — de nunţiul papal Andreas Cassulo. Revistele bisericeşti: „Telegraful Român" dela Sibiu, „Biserica şi şcoala" dela Arad, „Renaşterea" dela Cluj, „Foaia diecezană" dela Caransebeş şi „Legea Românească" dela Oradea au publicat documentate articole în care înfăţişează atât substratul acestor insolite „inspecţii" ale unui ambasador strein în oraşele şi satele noastre, cât şi turburarea şi profunda nedumerire produsă printre credincioşii ortodocşi, cari în unele ţinuturi s'au văzut scoşi de autorităţi să întâmpine pe acest oaspe strein, care, precum se vede, se bucură de privilegii excepţionale în ţara noastră.

Redăm şi subscrim justele cuvinte pe care le scrie în această privinţă „Legea Românească" în ultimul său număr:

„Inspecţiile nunţiului papal din România, Andreas Cassulo, pe la episcopiile romano şi greco-catolice din Ardeal, inspecţii făcute cu asistenţa organelor statului român, pun, iară şi iară, chestiunea ştergerii petei de ruşine şi îngenunchiere naţională, care este faimosul concordat.

Văzurăm cu indignare pe ambasadorul Cetăţii Vaticanului, primit de autorităţile noastre cu toate onorurile cuvenite lui în această calitate vizitând şi inspectând nu cetăţeni şi instituţii ale statului său, cum are dreptul să o facă orice ministru plenipotenţiar, ci cetăţeni şi aşezăminte ale statului român, ceeace constitue o vădită ştirbire a suveranităţii noastre naţionale.

Poate nu şi-au dat seama cei ce au semnat concordatul din partea Statului român până unde merg favorurile acordate Vaticanului. Din zi în zi ele apar tot mai jignitoare. Indignarea românească pretinde ca unic remediu pentru ştergerea ruşinei: denunţarea cu o zi mai degrabă a concordatului".

Politica religioasă a Statului nostru faţă de catolicism se impune să fie neîntârziat revizuită. Cazul de mai sus, cum şi penibilul incident „Sapieha", petrecut în ajunul vizitei regale în Polonia, trebue să deschidă ochii tuturor asupra primejdioaselor tendinţe suprastatale ale Vaticanului, care încalcă, la orice ocazie, suveranitatea naţională a statelor concordatare.

DOUA MONOGRAFII

Adunarea eparhială a Mitropoliei Moldovei şi cea a Mitropoliei Ardealului au luat frumoase hotărîre de a întocmi câte o monografie asupra a doi dintre ierarhii distinşi cari au păstorit în acele scaune: mitropolitul Iosif Naniescu dela Iaşi şi Ioan Meţianu de peste munţi.

Monografia bisericii ortodoxe ardelene din timpul păstoririi mitropolitului Ioan Meţianu va avea să zugrăvească icoana acestei biserici la sfârşitul dominaţiei streine şi opera de rezistenţă organizată prin ea şi prin aşezămintele ei împotriva asupririi maghiare. Pentru pregătirea acestei lucrări Arhiepiscopia Sibiului a publicat concurs, invitând pe cei ce ar dori să o alcătuiască să prezinte planul lucrării şi condiţiunile de executare. Monografia urmează să fie depusă până la sfârşitul lui Ianuarie 1939 şi va fi imprimată de mitropolie, autorul primind remuneraţia corespunzătoare.

In ce priveşte monografia asupra mitropolitului Iosif Naniescu, a cărui duhovnicească păstorire a rămas adânc întipărită în mintea celor ce l-au cunoscut, întocmirea ei a fost încredinţată colaboratorului nostru pr. D. Furtună, bine cunoscut prin activitatea publicistică şi temeinicile cercetări în domeniul istoric.

Monografia va apare cu prilejul inaugurării catedralei mitropolitane din Iaşi, care se află actualmente în reparaţie.

DIVERSE

In dorinţa de a reorganiza cât mai temeinic institutul teologic în care se pregătesc viitorii preoţi ai eparhiei, P. S. Episcop Nicolae Popovici al Oradiei a întocmit un nou regulament pentru funcţionarea Academiei teologice dela Oradea. Acest regulament a fost votat de Adunarea eparhială locală în trecuta sesiune.

Academia va fi înzestrată şi cu o bogată bibliotecă de specialitate.

*

Consiliul eparhial din Cernăuţi a început publicarea unei serii de foi pentru răspândit în popor, în genul predicilor duminicale, editate la Chişinău. Prima din aceste publicaţii de propagandă, intitulată: „Gânduri creştineşti pentru zidirea sufletească a poporului", cuprinde, în patru pagini, „Viaţa minunată a sfinţilor apostoli Petru şi Pavel", având şi un clişeu ce înfăţişează răstignirea Sf. Apostol Petru

*

Academia teologică „Andreiană" din Sibiu oferă 12 burse în internatul său studenţilor lipsiţi de mijloace materiale cari se înscriu în anul I. Bursele se acordă tinerilor cari au obţinut la diploma de seminar sau la bacalaureat cel puţin nota bine, dându-se întâetate fiilor românilor secuizaţi.

Cererile se primesc la Consiliul Arhiepiscopesc din Sibiu.

*

In ziua de Sf. Ilie se va face obişnuitul pelerinaj pios la mânăstirea „Isvorul Miron" dela Româneşti, Severin. Păr. Sebastian Olariu, protopopul Făgetului, organizează cu acest prilej impunătoare slujbe bisericeşti, săvârşite de sobor preoţesc.

*

In eparhia Chişinăului sunt vacante parohiile Bălăneşti şi Bozieni din jud. Lăpuşna şi Malovata şi Ghermăneşti din jud. Orhei.

Misiunea universitară franceză din România (Bucureşti), prin d. director Georges Dementhon, a pus la dispoziţia I. P. S. mitropolit Visarion al Bucovinei, o bursă de 14.500 franci francezi, pentru un preot care ar dori să-şi complecteze studiile, ori să se specializeze la o facultate de teologie catolică ori protestantă din Strasbourg sau Montpellier (Franţa).

Bursa e acordată pe un an, dar ea poate fi prelungită, dacă rezultatul studiilor e bun.

*

La Iaşi s'a deschis în casele noui ale mitropoliei o librărie bisericească. Ea va pune la îndemâna preoţilor şi credincioşilor din cuprinsul eparhiei cărţile religioase şi morale apărute în toată ţara.

*

Academia teologică din Cluj anunţă apariţia în curând a anuarului său pe ultimii trei ani.

*

Ziarul „Raza" dela Chişinău, organul Uniunii clerului din Basarabia, publică în numărul din 23 Mai a. c. o lungă şi documentată moţiune a „Frăţimii profesorilor de religie din Basarabia" în chestiunea legii votată de parlament prin care s'a acordat dreptul licenţiatelor în teologie de a preda religia în învăţământul secundar.

Moţiunea conchide la revizuirea hotărîrii parlamentului în această privinţă.

*

In vederea stabilirii şcoalei de cântăreţi de pe lângă mitropolia Moldovei la M-rea Neamţu, s'a hotărît ca anul viitor clasa I-a a şcoalei să funcţioneze la M-rea Neamţ. Celelalte clase vor funcţiona mai departe la Iaşi.

*

Anul acesta au absolvit seminarul monahal dela Cernica-Ilfov, 14 monahi, din care 8 au luat diploma în această sesiune.

*

Academia teologică ortodoxă din Cluj a dat anul acesta 12 absolvenţi. Cererile pentru înscrierea în anul viitor se vor înainta consiliului arhiepiscopesc până la 10 Sept. a. c.

*

In vederea sărbătoririi centenarului Seminarului din Buzău, d-nii I. Ionaşcu şi I. Moldoveanu, profesori, au alcătuit şi pus sub tipar o documentată monografie a acelui seminar. Lucrarea va avea peste 500 pag. şi va fi ilustrată cu numeroase clişee.

CĂRŢI

Protos. Teofil Ionescu: „De ce trebue să cântăm?", 16 pag. 3 lei. Tip. Frăţiei „Patriarhul Miron", Bucureşti 1937.

Toma Culcea, misionar: „Cinstirea Sfintelor Icoane şi a Sfintei Cruci", 16 pag. 3 lei. Biblioteca „Cuvânt Bun" nr. 37. Tip. Frăţiei „Patriarhul Miron", Bucureşti 1937.

Marin Ţăranul: „Piatra din Sion", 16 pag. Biblioteca „Cuvânt Bun" nr. 36, Bucureşti 1937.

STEJIN

VECHIMEA SEMINARULUI CENTRAL [1)]

de VICTOR PAPACOSTEA

Intr'un articol publicat în „Universul" din 11 Iulie, d. I. C. Filitti face următoarele afirmaţiuni:

1. „Seminarul Central din Bucureşti împlineşte anul acesta o existenţă nu numai de un veac, ci de 140 de ani".

2. „Mitropolitului Dositei Filitti îi revine cinstea de a fi fost cel dintâi ctitor al acelui Seminar". In sprijinul acestor afirmaţii, d-sa se întemeiază pe faptul că la Mânăstirea Antim — unde se aşează la început (1386) Seminarul Central — se găsea încă din 1797 „*un nucleu de seminar*", înfiinţat prin stăruinţa sus numitului mitropolit. Ar urma după părerea d-lui I. C. Filitti, să considerăm ca dată a întemeerii Seminarului Central anul 1797, iar nu 1836, cum se crede în general.

Ca unul, care mă ocup cu istoricul acestei şcoale, mă simt obligat să aduc unele lămuriri. (Am mai avut prilejul s'o fac şi înainte de apariţia articolului d-lui Filitti, într'o şedinţă prezidată de I. P. S. Patriarh Miron, când d. avocat Tudor Popescu a ridicat aceeaşi chestiune.

Intr'adevăr, în anul 1797, mitropolitul Dositei Filitti a întemeiat la mânăstirea Antim o şcoală „*pentru cei ce vroiau să intre în treapta preoţiei*". Aci veneau „candidaţii" la hirotonie — oameni însuraţi, unii chiar înaintaţi în vârstă — şi după o pregătire sumară de câteva luni de zile, intrau în cler. Mai târziu s'au întemeiat şi pe lângă celelalte eparhii asemenea cursuri. *Dar departe de a evolua către spiritul şi structura Seminariilor* — cum crede d. Filitti că s'a întâmplat cu „nucleul" dela Antim — *aceste şcoli au decăzut cu trecerea vremii.* Seminariile întemeiate la 1836 prin regulamentul organic, apar tocmai ca o reacţiune împotriva acestor rămăşiţi ale unui trecut în lichidare. Noile şcoale plecau de la ideea că sacerdoţiul nu se improvizează din oameni în vârstă, formaţi adesea, ori năraviţi în dprinderei străine de misiune, ci se obţine printr'o îndelungă pregătire, începută în anii copilăriei şi încheiată abea la vârsta de închegare sufletească a celui ales.

Pe de altă parte, seminarul nu se mărgineşte doar la un program liturgic şi ritual, i se dă *dela început* în afară de sarcina pregătirii profesionale şi *un important rol social*: constituirea unor cadre viguroase şi anume pregătite pentru ridicarea şi luminarea societăţii noastre ţărăneşti. Astfel programele analitice ajung să cuprindă elemente de agricultură, de medicină umană şi veterinară, de geometrie aplicată şi alte instrucţiuni necesare ridicării economice a satelor. (albinărit, creşterea gândacilor de mătase, lucru manual, etc.).

Cât era de înaintată concepţia generaţiei dela 1836 despre menirea seminarului, şi cât se deosebea de aceea a vechilor „şcoale de cadeţi", se vede din faptul că se introduc în programe şi importante *noţiuni de fizică*, cu ajutorul cărora viitorul preot trebuia „*să scoată din capul sătenilor prejudecăţile de farmece, năluciri şi alte păreri deşarte, făcându-le tălmăcire de pricina fenomenelor ce-i aduc la rătăcire*".

Din nefericire însă lipsa de preoţi era atât de mare, încât cercurile conducătoare ale bisericii muntene au hotărît să păstreze totuşi, alături de seminarii şi „Şcoale de candidaţi". Astfel şcoala dela Antim a continuat să trăiască şi *după întemeerea Seminarului Central*, improvizând „cadre" şi trimiţând la hirotonie tot felul de oameni. Din actele pe care le-am cercetat, rezultă că multă vreme, ciclul superior (clasa V-a, VI-a, VII-a) al Seminarului, nu s'a putut desvolta din pricină că majoritatea elevilor nu înţelegeau de ce ar rămâne atâţia ani în Seminar, când sub ochii lor „şcoala de candidaţi" deschidea drumul spre parohie, numai în şase luni. Avem nenumărate cazuri, în care elevi mai vârstnici părăsesc seminarul după 2—3 ani, şi trec la vechea „şcoală de preoţie".

Iată cum explică mitropolitul Neofit, (în Noembrie 1848) motivele pentru care şcoala de preoţie dela Antim, întemeiată de Dositei Filitti, a continuat să trăiască, după întemeerea Seminarului, cu toate scăderile ei:

„...Pentru cuvânt că numărul şcolarilor se socotea mai mic decât trebuinţa cerea, şi din pricină că se credea că chiar dintre acei seminarişti, pentru împrejurări bine cuvântate, unii poate să nu se găsească destoinici a intra în treapta preoţiei, precum şi pentru zăbava ce urma să se facă până să iasă dintre acei şcolari, *s'a văzut nevoie ca să se păzească rânduiala ce era până atunci*, adică să se primească şi alţi candidaţi, oameni căsătoriţi, cari făcând un curs de învăţătură mai scurt decât acela hotărît pentru seminarişti, să se poată cu chipul acesta acoperi trebuinţa de preoţi. Şi astfel s'a urmat până în anul trecut 1847, *ţinându-se pentru dânşii deosebită şcoală în biserica Antimului*"...

Iată deci că Seminarul Central nu este o continuare a şcoalei de la Antim. *Cele două şcoale au coexistat chiar din 1836*, când ia naştere seminarul şi încă multă vreme după aceea (la început ele s'au adăpostit sub acelaş acoperământ la Antim, sub controlul aceluiaş inspector, rămânând totuşi fiecare în rosturile sale).

Deosebite cu totul ca origină, ca structură şi ca spirit — departe de a se confunda sau contopi — cele două şcoale au luptat adesea una împotriva celeilalte. Fiecare şi-a avut susţinătorii ei în cler şi în intelectualitatea timpului. In cele din urmă — pe la 1861 — a învins Seminarul, iar şcoala de la Antim a fost desfiinţată. Ordinul de desfiinţare (din 28 Ianuarie 1861) spune: „*Asemenea candidaţi nu mai pot fi primiţi pe viitor cu nici un chip la hirotonie*". Lipsit de aci înainte de concurenţa neleală a şcoalei de preoţie de la Antim, Seminarul s'a putut desvolta în voe, şi înfrângând vechea mentalitate a hirotoniei „pe însăilate" a reuşit să impună, atât elevilor cât şi părinţilor, pe lângă ciclul celor 4 ani începători şi un ciclu superior, cu o programă care a întrecut, uneori, şi în cantitate şi în calitate pe aceea a liceelor. (Acest ciclu superior fusese de la început prevăzut în legiuirile privitoare la seminarii).

In concluzie: *şcoala de candidaţi de la Antim, înfiinţată în 1797, şi Seminarul Central inaugurat cu mare pompă în Februarie 1836, sunt două instituţii cu totul diferite.* Opinia d-lui I. C. Filitti că cea de a doua ar fi o continuare a celei dintâi şi încercarea de a da Seminarului Central data de întemeere a Şcoalei lui Dositei Filitti (care devine prin presupunerile d-lui I. C. F. „cel dintâiu ctitor" al Seminarului) apare astfel nefundată şi nedreaptă faţă de alţi mari mucenici ai neamului, cari au şi ei dreptul la recunoştinţa şi pietatea urmaşilor. Faptul de a nu fi ctitor *şi aici*, nu întunecă însă cu nimic strălucirea figurii lui Dositei Filitti, iar meritul său de a fi îngrijit de o mai bună pregătire a preoţimii noastre, va fi totdeauna recunoscut.

x) In legătură cu articolul publicat sub acest titlu în „Pagina Bisericii" de săptămâna trecută, d. V. Papacostea, profesor la Seminarul Central, ne trimite acest articol de precizări cu caracter documentar.